

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نگاهی از دور

آسمان مکتب تشیع همواره به فروغ ستارگان درخشان علم و معرفت مزین بوده است و در دامن خویش دانشمندان بزرگی را پرودانده است، که همگی پرچم ﴿ کلمة الله هی العلیا ﴾ به دست داشته اند و پیغام سرخوشی و طراوت را برای دیگران به ارمغان آورده اند و گام نهادن در این راه را منحصر به پیروی از قرآن و عترت اعلام داشته اند .

از این دست انجم پرنور، مرحوم آیت الله میرزا جواد آقا تهرانی (ره) است که مفسری گرانسنگ و فقیهی عالیقدر بود و در سلوک الی الله قدم راسخ داشت .

آیت الله میرزا جواد آقا تهرانی (ره) به سال ۱۲۸۳ چشم به گیتی گشود او خانواده‌ای متدین و متشخص پرورش یافت و به سلک طلبگی درآمد . او پس از عزیمت به نجف به تحصیل علوم حوزوی پرداخت . ایشان علم حکمت و فلسفه را از مرحوم آیت الله میرزا محمد تقی آملی فراگرفت و سپس در سال ۱۳۱۲ به مشهد تشریف آوردند و در جوار قدس رضوی رحل اقامت افکندند و در آنجا از تعالیم علمی و عملی مرحوم آیت الله میرزا مهدی اصفهانی بهره‌های فراوانی برد . از سال ۱۳۲۵ شمسی پس از رحلت مرحوم اصفهانی تا سال ۱۳۶۸ کرسی دار دروس فقه و اصول و معارف اسلامی و تفسیر بود . مرحوم استاد توفیق یافت دو دوره تفسیر قرآن را برای عموم بیان کند و نیز توانست، معارف اسلامی و اعتقادات را که با خمیر مایه مکتب تفکیک همراه بود با کمال اقتدار تدریس نماید . البته تدریس معارف دینی از سایر بخش‌ها و رشته‌های درسی ایشان

نمود بیشتری داشت. شاگردان بسیاری را نیز پروراند.

مدح و ستایش اخلاق فردی و اجتماعی و خودسازی و دوری از هوی و هوس آن استاد بزرگوار بر زبان همگان جاری بود، که هر گاه کسی با ایشان اندک معاشرتی داشت، زبان به مدح و تمجید از کمالات معنوی و ارجمند آن بزرگ مرد می‌گشود و از انبوه اخلاص ایشان یاد می‌کرد.

البته حضرت استاد آن‌طور نبود که تنها به سازندگی خود پردازد و از اهتمام به امور مسلمین دور باشد و یا غفلت ورزد بلکه ایشان در فعالیت‌های اجتماعی و رسیدگی به امور مردم پیشگام بودند. به حدی که سایر افراد در فعالیت‌های اجتماعی خویش نگاهشان به عملکرد ایشان بود. تا بدان‌جا که برنامه‌های ملی و مذهبی و سیاسی و حرکت‌های اجتماعی و عام‌المنفعه در مشهد در قبضه نگاه و عمل خالصانه این تجسم تقوا و فضیلت بود.

در زمینه تألیفات آن بزرگوار بر اساس نیاز سنجی جامعه، آثار گوناگونی از خود به یادگار گذاشت. برخی دیگر از آثار ایشان هنوز گرد انزوا به چهره دارند که همت بلند می‌طلبد تا به چرخه چاپ و نشر وارد شوند.

آنچه یادآور شدیم نگاهی گذرا به زندگی نامه علمی آیت الله میرزا جواد آقا تهرانی (ره) بود که به تفصیل همراه با خاطرات و بیان فضایل و کمالات معنوی آن بزرگوار در آغاز جلد اول «مصباح الهدی» و نیز در ابتدای جلد ۷ آفاق نور آمده است. البته درباره تفسیر «مصباح الهدی» لازم است نکات دیگری را نیز یادآور شویم:

یک: این اثر گرانسنگ، تقریر دقیق و کامل، دکتر محمدباقر نوراللهیان است. که در ذیل به اختصار از زندگی علمی ایشان یاد می‌شود.

جناب آقای دکتر محمدباقر نوراللهیان، در سال ۱۳۰۲ در مشهد دیده به جهان گشود و در خانواده‌ای مذهبی قامت افراشت. در سنین جوانی مجذوب کمالات معنوی آیت الله میرزا مهدی اصفهانی (ره) قرار گرفت و سنگ زیرین اعتقادات خویش را از آموخته‌های ایشان بنا کرد. و پس از ایشان از آموخته‌های شاگردان میرزا مهدی اصفهانی (ره) بهره‌مند شد به ویژه سالیان دراز از محضر آیت میرزا جواد آقا تهرانی (ره) بهره‌های فراوان برد.

دکتر نوراللهیان از کسانی بودند که علاوه بر امر طبابت به فراگیری دروس حوزه علاقه وافری نشان می دادند و از درس آیات عظام عزالدین زنجانی (دام ظلّه) و حاج شیخ علی آقا فلسفی (ره) بهره برد. ایشان قبل از طبابت کارمند اداره پست و تلگراف بود و تا دوران بازنشستگی نیز بدان ادامه دادند، و جناب آقای دکتر از حافظه قوی و فوق العاده، جهت حفظ مسموعات برخوردار بود. و به گواه همه کسانی که در درس تفسیر مرحوم استاد حاضر می شدند جناب آقای دکتر نوراللهیان از ارکان اصلی تشکیل دهنده درس بودند. و ایشان که به طور منظم در درس حضور پیدا می کردند و اهتمام بسیاری داشتند که تمام کلمات استاد را بنویسند و تقریر نمایند و نیز وظیفه خویش می دیدند همیشه و در هر شرایطی حتی در سرمای زیاد و برف سنگین زمستان، استاد را به محل درس با وسیله شخصی خویش بیاورد و مجموعه تفسیر «مصباح الهدی» از ثمرات این حضور منظم و تقریر دقیق ایشان می باشد. از ویژگی های این مجموعه آن است که این دست نوشته ها به محضر استاد ارائه شده و نزد استاد قرائت شده و مرحوم استاد فرمودند: قابل انتشار است. دو: تفسیر «مصباح الهدی» از امتیازات منحصر به فردی، برخوردار است که لازم است طلاب علوم دینی و فضلالی حوزه های علمیه با آن آشنا گردند و از آن در مطالعات و تحقیقات قرآنی بهره مند شوند. برخی از آن خصوصیات در مقاله ای تحت عنوان (آشنایی با روش تفسیری آیت الله میرزا جواد آقا تهرانی (ره) و بیان ویژگی های تفسیر «مصباح الهدی») به قلم جناب حجة الاسلام و المسلمین محمد عبداللهیان نگاشته شده و در آغاز جلد اول تفسیر و نیز در ابتدای جلد ۷ آفاق نور آمده است. ایشان که در تفسیر شاگرد آن بزرگوار بودند، مقاله وزین و جامع خویش را در سرفصل های زیر سامان داده اند:

۱. فهم روشن از آیات، ۲. تنظیم درس از قبل، ۳. توجه به اقوال مفسران، ۴. میدان بحث و گفتگو، ۵. تبیین معارف که ذیل این بحث به تبخر ایشان در حل مشکلات آیات اشاره کرده اند و چند نمونه از آن را یادآور شدند: یک: قرآن موجب عصمت پیامبر، دو: توفیق و اختیار، سه: محدوده حجیت ظواهر، ۶. سطح علمی تفسیر، ۷. چگونگی بهره گیری از دانش ها، ۸. دانش و بینش، ۹. زیبانگری، ۱۰. معنای تفسیر و وظیفه مفسر، ۱۱. هدایت گری و انسان سازی.

سه: احیای این مجموعه توسط محقق بزرگوار و سخت کوش و فاضل ارجمند حجة الاسلام و المسلمین جناب آقای سید مهدی حسینی مجاهد انجام یافته است و مراحل احیای این اثر توسط ایشان در آغاز جلد اول و نیز در ابتدای جلد ۷ آفاق نور تحت عنوان «مقدمه محقق» بیان شده است، که سزاست از زحمات ایشان تقدیر و تشکر شود که ایشان با تلاشهای شبانه روزی، برای به روز کردن این مکتوبات، بازخوانی و باز نویسی و مقابله مکرر، مستند سازی و تعیین مرجع، سجاوندی و علایم گذاری متن، تنظیم، و تدوین زندگینامه علمی استاد و ارائه این مجموعه به بهترین صورت ممکن سهم بزرگی از ثواب آخرتی را برای خود به ثبت رساندند.

و جای خرسندی است که استاد علامه محمد رضا حکیمی، مقدمه ای عالمانه تحت عنوان «مبانی تفسیر در مکتب تفکیک» بر این تفسیر نگاشته اند که جهت آگاهی از مطالب مهم آن، می توان به آغاز جلد ۷ آفاق نور مراجعه کرد.

و نیز از حجة الاسلام و المسلمین جناب آقای شیخ محمد فقیهی مدیر احیاء میراث قرآنی، مؤسسه معارف اسلامی امام رضا (ع) که با استوار سازی و با عنوان گذاری متن، راه فهم بهتر از تفسیر «مصباح الهدی» باز کرده اند کمال قدردانی به عمل می آید و توفیق و برکت عمر را از خداوند برای ایشان خواستاریم.

آفاق نور

مؤسسه معارف اسلامی امام رضا (ع)
حوزه علمیه قم

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی